

«Τά καλά ύλη ερεω βιβλία που διάβασα τό 1975»

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ, λογοτέχνης

Αρχικά διακρινίζω ότι αντικειμενικοί αλλά και συγγνωστοί υποκειμενικοί λόγοι δέ μου επέτρεψαν να είμαι επαρκώς ενημερωμένη για την εκδοτική πνευματική κίνηση της χρονιάς που μας πέρασε — μιάς χρονιάς εξάλλου ιδιαίτερα φορτισμένης, που ελάχιστα, υποθέτω, θα τα κατάφεραν να την παρακολουθήσουν επαρκώς.

Τά περισσότερα βιβλία που ξεχώρισα απ'τά διαβάσματα της φετινής χρονιάς, άηκουν είτε στους μεγάλους τών Γραμμάτων μας, είτε στους καθιερωμένους, είτε σε δημιουργούς λιγότερο γνωστούς στο πλατύ κοινό, που ωστόσο είναι καταξιωμένοι στις συνειδήσεις όλων εκείνων που παρακολουθούν από κοντά την πνευματική κίνηση τού τόπου. Έτσι, επειδή μιά άφοριστική παράθεση τών λόγων διάκρισης ενός βιβλίου — από μένα ιδιαίτερα, δέν θάχε τίποτα να προσφέρει ούτε στον αναγνώστη, ούτε στο βιβλίο, πέρα απ' αυτό τό δεδομένο της διάκρισης κι' επειδή ακόμη, πάντα μέσα σε πέντε - έξη άρόδες αναγκάζεται κανείς να επαναλάβει τά ίδια και τά γνωστά βάσει τών όποιων διακρίνεται ένα βιβλίο, έγώ θί αναφέρω απλώς τά βιβλία που ξεχώρισα δίχως για τί, πιστεύοντας επίσης πώς απ'τή στιγμή που φτάνει στά χέρια τού αναγνώστη ένα καλό βιβλίο, δέν έχουν καιμιά θέση τά ψιμίθια έπαίνων από άλλους, παρεκτός μιά έποικοδομητική κριτική μέ τίς δυνατότητες τού ανοίγματος ενός ούσιαστικού διαλόγου ανάμεσα σε δημιουργό — κριτικό — αναγνώστη. Τέτοια όμως κριτική, άν υπάρχει, ούτε της έρευνας αυτής είναι σκοπός, ούτε και δική μου δουλειά είναι.

Σύμφωνα μέ τά παραπάνω, ξεχώρισα:

1. 'Απ' τόν χώρο της ποίησης
α. «Όργή Λαού» τά τελευταία ποιήματα τού μεγάλου μας Κώστα Βάρναλη.

β. «Τά Έπικάιρα», «Ποίηση 1938—1971, Δ' τόμος», δύο τόμοι ποιήματα που καλύπτουν μιά τριακονταετία περίπου ποίησης τού οικουμενικού Γιάννη Ρίτσου.

γ. «Ό Διάβολος μέ τό κρησπήγιο», «Όι τρείς», δύο μεγάλα ποιήματα τού Τάσου Λειβαδίτη.

δ. 'Απ' τούς νεώτερους ποιητές ξεχώρισα: «Άλλαγή τοπίου», της Μαρίας Λαϊνά, «ΔΞΘ» τού Γιάννη Καρατζόγλου και τού Τάσου Δενέγρη, «Θάνατος στην πλατεία Κάνιγγος».

2. 'Απ' τό χώρο της πεζογραφίας

α. «Βιοτεχνία 'Υαλικών», μυθιστόρημα, τού Μένη Κουμαντάρεα.

β. «Τό Κιβώτιο», μυθιστόρημα, τού 'Αρη 'Αλεξάνδρου.

γ. «Ό 'Αδελφός», τού Γιώργου Χειμωνά. (Γιά τό επίτευγμα αυτό τού Γιώργου Χειμωνά, θάχα να παρατηρήσω, πώς μάλλον έντάσσεται στον ποιητικό λόγο).

δ. «Μετά - γραφή ή έμπειρία συνόρων» της Μαρίας 'Αραβαντινού Χρονικά

ε. 'Απ' τούς νεώτερους πεζογράφους ξεχώρισα τό πεζογράφημα «'Υμνος - θάνατος» τού Νίκου Μπακόλα, και τά διηγήματα της 'Αλεξάνδρας Δεληγεώργη «Όι φωνές»

3. 'Απ' τό χώρο της μελέτης - δοκιμίου
α. «Ό κρητικός» τού καθηγητή Δ. Μαρωνίτη.

β. Δύο βιβλία τού Μ. 'Αλεξανρόπουλου: «'Αντίσταση και Δημοκρατία» και «Πέντε Ρώσοι κλασικοί».

γ. «Ό Σεφέρης για τή μουσική», ανέκδοτα κείμενα τού μεγάλου μας ποιητή, που δημοσιεύτηκαν στο δελτίο κριτικής δισκογραφίας, 14—17, Λέσχη τού Δίσκου.

δ. 'Από τόν χώρο της ιστορίας: «'Η Ιστορία της σύγχρονης 'Ελλάδας, 1940—1967» τού Νίκου Ψυρούκη.

ΜΕΝΗΣ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ, Λογοτέχνης

Λιοθάνασαι άμνηχανία, μαζί και θλίψη, σε ρωτών για τά καλύτερα βιβλία της χρονιάς (τουλάχιστον τά ελληνικά, αυτά που σ'επένανε περισσότερο) και να μην βρίσκεις στο τό τό ένα ή τά δύο, πούτριν τά συστήσεις; σε έχουν κατακτήσει. 'Ισως ζητώ πολλά. Τα βιβλία, βέβαια, δέν γναιίνουν κάθε χρόνο, αλλά και πληροφόρησης. 'Επειτα πολλά είναι αυτά που παράλεψες να διαβάσεις από άμέλεια είτε από έλλειψη χρόνου αλλά και πληροφόρησης. 'Ετσι σου βράννει, άς πούμε, να έχω άκόμα αδιάβαστο «Κιβώτιο» τού 'Αρη 'Αλεξάνδρου, ένα μυθιστόρημα για τό οποίο άκούω πολλά, καθώς και τά βιβλία τού Δάλλα για τόν Καβάφη και τού Μαρωνίτη για τόν «Κρητικός» τού Σολωμού.

Άπό όση πεζογραφία πάντως διάβασα, δ συνάντησα κείμενα σημαντικά νέων αλλά ου και φτασμένων. 'Ενα δεύτερο βιβλίο της Μαρως Δούκα που άνοιξε πέρσει από τόν «Πηγάδα» κι' ένα δεύτερο τού Δημήτρη Νόλα που ξάφνιασε μέ τή «Νεοαίδα της 'Αθηνάς», τά δρήκα καλύτερα από τούς συγγραφείς τους. Τα πεζογραφήματα «'Η παρακαλιπήριος» τού Σάκη Παπαδημητρίου είναι σ'τά που μέ σταμάτησαν περισσότερο. 'Ενα έδικο ένδιαφέρον, για μένα τουλάχιστον, πού κάθισα ένα διάστημα υπότροφος στο Βερολίνο, παρουσιάζει τό κείμενο της Μαρως 'Αραβαντινού «Μεταγραφή ή 'Εμπειρία Συνδαντινού «Μεταγραφή ή 'Εμπειρία Συνδαντινού» Τό καινούριο βιβλίο τού Χειμωνά «'Αδελφός» είναι πολύ πρόσφατο για να ξεκιθαρίσω τίς άπορίες που μου γέννησε. Για τ'θαρίσω τίς άπορίες για τόν έσωτερικό μονόλογο σ'αυτός νοιάζονται για τόν έσωτερικό μονόλογο ή «'Υμνος Θάνατος» τού Νίκου Μπακόλα έχ'μιά μαστοριά. Θά ήταν όμως άδικο να μισημειώσω ότι τό «Συρματόπλεγμα» τού Πλάσκου είναι τό άρτιώτερο φετινό βιβλίο πεζογραφίας. Περιέχει ένα άπόσταγμα συγγραφής και άγωνιστή.